

BOGDÁN EMESE
A padlás angyala

Mások Virágnémnek, mi nagyanyónak hívtuk.
 Apám nagymamája volt.

– Vigyázz, Szabóócs! ...Ebredj, gyeerek! – kiáltott rekedtes hangján, s felemelte egyik botját a kamion előtt. Nagy döccenésre pattant ki az álom a szememből. Egy szakadék szélén voltam valahol a sziklás hegyek között, Pennsylvania államban, Amerikában. A hosszú éjjeli vezetésben bekoppant a szemem, eszméltem fel egy korty víz után. Pár méterre alattam hatalmas szakadék tátongott az éjszakában. Kábultan bámultam alá... Hogyan fékeztem le a kamiont a huszonöt tonna vastörmelékkal?! Ezer mérföldet jöttem Chicagótól Bostonig. Fáradt vagyok, pihennem kell, állapítottam meg.

– Megállni! Pihenni! – jött parancsolón egy sugallat valahonnan, s mikor a szememet újra behunytam, ott állt ismét a kamion előtt, két botjára támaszkodva, mintha csak éppen arra járt volna, kedvenc rózsás kendőjében ingatta a fejét.

– Szabócs, ha! Te jó messze eljöttél, drága! Itt járod a nagy hegyeket, fiam, itt keresed a szerencsédet az idegenek között! Szép nagy legén lettél, drága kölykem, de nem tudsz magadra vigyázni, 'sze ha nem vagyok itt, békaptattál vóna ebbe a nagy árokba evvel a nagy kocsiival.

– Kukúúj buba, aludj, gyeerek! – hallotam ezt a két szót újra, amikor megbébredtem a fülkében. Mélyen aludtam, jól kipihentem magam az ezer mérföld után, indulhatok tovább, gondoltam, de ahogy a nagy dög járgány lomhán megindult velem a kanyargós úton lefelé, fülemben visszacsengett két szó.

– Kukúúj buba!

Ezzel ringatott álomba most is, mint akkor, pár hónapos koromban, amikor vigyázott rám... Itt volt Virág nagyanyó! – hasított belém a valóság. Beállt a kamion elé, megállított, felébresztett a szakadék szélén... Megmentett.

Sose álmodtam huszonhét éve, s most eljött ide a szükségemben, a veszélyben.

Elöntöttek a könnyek, s ahogy homályosodott előttem a kép, kezem automatikusan bekapcsolta az ablaktörlőt. Felderengett az alakja, a hangja, az egész lénye. Éreztem magam mellett az ülésen, amint in-

gatja rózsás kendőjében a fejét, mint valaha. Arcomról leperegtek a könnyek, s helyüket átvették a gondolatok. – Itt keresed a szerencsédet az idegenek között, s nem tudsz vigyázni magadra! – Ott maradt mellettem a fülkében, s egy pár szóval hazarepített kis falumba, elkísért utamon egy darabig a hosszú mérföldek idegen táján, Pennsylvaniában.

Virág nagyanyó az apám nagymamája volt, de mi is nagyanyónak szólítottuk. Pár hónapos lehettem, mikor rábíztak délelőttönként, míg anyám járta a patakot, és tanított. Mindenre tisztán emlékszem, mintha ott, abban a piros babakördöző táskában még öreg lettem volna, s furcsa kötődésben voltam Vele, egyből értettem minden akaratát.

Ott ült kis háza tornácán egy padon, egyenes hátal két botját lába elé támasztva két kezével, ott várt rám, mosolyogva, szép fejkendőjében a fejét ingatta. Olyan volt, mint egy szobor: nagy, kövér, tekintélyes. Erős dioptriájú szemüvege mögött olyan apró volt a szeme, mint két kokozaszem, s ahogy a feje mozgott, a kokozák is átvették a ritmust a vastag lencsék mögött.

– Hoztam a gyereket, Nagyanyó – lépett fel anyám a tornácra velem, a piros táskában.

– Tegye bé az ágyra, s járjon a dógába Isten hirivel – válaszolta Ő, s meg sem mozdult ültéből egy darabig. Sokáig tudott ülni ilyen szépen egyedül, kissé előredőlve, aztán, ha megunt, lassan felállt, s nagy nyögések között becsoszogott a házba. – Jajajajaj – suttogta magának minden lépésre. Suttogva jajgatott, s mintha könnyebbült is volna tőle. Két bottal járt a házban, a kertben (messzibbre már nem futotta erejéből), mert térdében előrehaladott a porckopás. – Nem működnek a porcogók – motyogta, csak úgy halkan magának (vagy nekem?) két nyögés között.

A kis házban meleg volt, s a vaskályhán már párolgott a puliszkavíz. Minden reggel puliszkát főzött, kiborította, cérnával felszeletelte, aztán megrakta túróval, s tojást rántott melléje. Szertartásosan megrítet, s hívta Bözsit reggelizni. Rupi Bözsi hosszú ideig a szolgálója volt. Ő rendezte mindenét. Vásárolt, takarított, főzött, mosott. Én már ott, a táskában megszerettem, mert olyan vastag volt a szája, hogy fölért tompa orráig, s úgy cuppogtatott vele, hogy az egész arcom megpezsduilt tőle. Nagy, kerek szeme kiféherlett fekete arcából, s a haja is olyan aprógöndör volt, mint a berike kaka. Nagyokat kacagott, amikor fölvet, s kivillantotta fehér fogait.

– Megeszlek, Szabócs! – mondta.

– Eriggy, Bözsi, híjjad Vilmust es az üzemből, egyen ő es szegén egy jó falatot, met otthon nincs, ki enni adjon! – Mindig etetett valakit. Most apámat hívatta, aki a szomszéd épületben a fonódában dolgozott, reggeltől estig. Üzemvezető volt, mérte s osztotta be a gépekbe a gyapjút. Bözsi hamar mozgósította, ha ez volt a parancs, de apám morgolódt, hogy miért kell őt zavarni, amikor ilyen sokan vannak?!

– Állnak az emberek sorba a zsákokkal, s én itt egyek?

– Hát neked nincs egy segéded, akit oda tegyél mérni bár egy félórára, te Vilmus? Ne, hogy nezel ki, száradsz ki a világból! A szivar es örökké a szájad szélén füstöl! – Mindig az övé volt az utolsó szó.

Amíg ettek, én is kikerültem a piros babahordozóból, ahol már nagyon szűk volt a hely.

– Bontsd ki a gyeereket, s ülted fel az ágyra, támajszad meg a hátát, hogy lászon ő es! – adta ki a parancsot Bözsinek. Láttam is mindent abban a kis szobában, ami külön világ volt: az Ő világa, s pár évig az enyém is. Akkor még enni sem tudtam, a tejet is üvegből kaptam, de nagyanyó juttatott nekem is a puliszkából. Kistányérban élém tartotta a finom párolgó sárga készítményt, egy darabot belémártott a rántottába, s a jobb kezembe adta.

– Egyél te es, Szabócs, málét! – Ettem is, ahogy tudtam, majszoltam szopogattam, nagyokat csettintve. Más volt ez, mint a tej, amit eddig kaptam.

– Kell valami darabos es a gyeereknek, nem csak a tej – oktatta apámat evés közben. – Hat hónapos má, mindent kéne egyen, igaz-e, Szabócs? Milyen nevet adott neked anyád... Hát mi vagy te, szabólegén?... Még a faluba ilyenyt nem adtak! Nem tuttatok valami szép szent nevet adni, ahogy itt szokás? Kettőt adtatok, mint az urak, még a Leventét es, asse szent.

– A keresztelőn béirták az Antalt is, nagyanyó, hogy legyen egy szent is – élcelődött apám. – Dani Gergely meg sem akarta keresztelni, hogy nem járok templomba, aztán mondtam: „Nem baj, plébános úr, akkor viszem az ortodoxokhoz, azok befogadják!” Láttá volna, hogy megharagudott, hogy leszidott, hogy szégyelljem magamot. „Legalább a gyermekiből legyen jó katolikus, ha maga ilyen istentagadó. Legyen, aki a bűneit leimádkozza!”

– Igaza van Daninak, nem tisztelitek a Jóistent, nem imádkojtök eleget. Én mindegyiketeket megtanyitottalak... Aki hézám került, annak imádkozni kellett, az ágyba es az asztalnál es. A Belláéit es

megtanyitottam (Bandikát, Sanyit, Tibit), mikor kicsikék vótak. Bontsd ki a gyeereket, eddig má béázott! – parancsolta Bözsinek.

Az ágy, ahol Bözsi kibontotta a pelenkát, magas volt. Mindent láttam innen. A tányérokat a falon, a négyszögü akasztót, amire az edényeket akasztotta, a padot az ablak előtt, az éjjeliszekrényét az ágya mellett, tetején a gyógyszereivel, a nagy lámpát az asztal fölött, a gerendákat a fejem fölött. Körülöttem minden érdekes volt. A falon színes terítők, mintás szöttesek, fölöttük szentképek, fényképek (gyermekei, unokái, dédunokái, Bandika többször, ő volt a kedvenc). Ott volt az egész családja a falon, az ágya körül, a falvédő fölött, a szentképek között.

– Szabócs, kicsi petkó, rugódjál, drága, met minnyá békötözlek! – Ilyenkor rugódnni kellett, mert a rugódó idő is be volt osztva, s lejárt hamar. – Szabadás, szabadás, rugódás! – kiáltotta rekedtes hangján, s kacagott. Közben mosogatta a reggeli edényeit, a puliszkás üstöt otthagya a kályha szélén, hogy a korc rászáradjon a szélére.

Körbekopogott két botjával, tett-vett, rendezgetett, ki-kinézett az ablakon, s nyögött nagyokat, amikor leült pihenni.

– Eriggy magad, Bözsi, nezd meg, túl hogy haladnak, fogyott-e le a gyapjú, hányan hálnak itt az éjjen? Igyekezj, hogy osztán késziccsük oda az ebédet.

– Még üljön le maga es pihenni, annyit ne dirigáljon – vette vissza Bözsi is mentiben. De Ő nem ült le, mert ha leült, nem tudott felállni. Ha pihent, álltában előrehajolt, botjait maga mellé támasztotta, s lekönnyökölt az asztalra. Egy kicsit így maradt, s nézett engem a rugódásban, melege lehetett, mert mutatóujjával kihúzta melléből zsebkendőjét, es letörölte az izzadságot az arcáról, majd ugyanolyan ügyes mozdulattal visszadugta oda. Kendőjét levette, s olyan nagy lett a feje, olyan széles, egy kicsi kontyocskával a tetején. Olyan volt, mint egy kapitány, amit mondott, úgy kellett legyen. Irányított, dirigált mindenkit.

– Jere, Bözsi, kössük bé Szabócsot! – Tudtam már, hogy mi következik, de nem ellenkeztem. – Vége a rugódásnak, gyeerek! – A lábamat, kezemet lefogta, s Bözsivel ketten befásliztak a nagykendővel a lábujjamtól a fejem tetejéig. A fejemet is bekötötték egy kisebb kendőbe. Be voltam gipszelve, mozdulni se tudtam, szuszogni is nehezen. Mikor készen vóltak a kötözéssel, megfogta a kötöző bernyócot, s fel emelt maga elé. – Édes petkóm, bé a kosárba – Ez a vasalókosár lett az ágyam, ilyen bábformában be-

letett egy párnára, s kivitetett Bözsivel a tornácra, a kispadra, ott mellém ült, s ringatott. Nagy, vastag mutatóujjával mozgatta a kosaramat, miközben két szót dúdolt. – Kukúújj buba! – Ezt a két szót olyan furcsán ejtette, hogy már a második-harmadik után kellemesen szédülni kezdtem. Így, bábformában is erőt vett rajtam egy jóleső billegés... Nem énekelt, mert rekedt volt a hangja, csak úgy fújta a ringatót. A „kukúújj”-t hosszan, a „bubá”-t röviden, s két szuszszanas között lendített egyet a kosaramon. Ahogy a szemem nehezedni kezdett, rövid idő alatt átröppentett az álmok világába, s letakart egy rudi terítővel, hogy ne járjanak a legyek. Mikor anyám dél körül értem jött, s meglátta bebábozódott állapotomat, felfortyant, s elég magas hangon kérte számon a kötözést.

– Maga kegyetlen asszony, Nagyanyó! Hogy van szíve így lekötözni ezt a szegény gyermeket? Nem szabad ilyet tenni. A gyermeknek mozgásra van szüksége! – Nagyanyó egy darabig nem szólt, csak ingatta a fejét, megvárta, míg anyám kipuffogja a dühét magából, s mikor kissé csitult a helyzet, megszólalt.

– Maga tanyitóné, de az ilyeneket nem tuggya, met nem vót gyeereke még. Nekem három vót, s mindegyiknek görbe lett a lába nagy korára, met nem kötöztem buba korikba. Lássa e, melyen fészeg vagyok, a porcogók es azétt koptak ki, met édesanyám nem igyenesítette ki a lábamot annak idején. Az én fiaim es, Géza, Karcsi, Bálint mind karikósok lettek, má Vilmus, a maga ura nem, met azt én elintéztem idejibe. Tuggya meg maga, jobban es pihen a gyeerek igyenesbe. 'Sze, ha nekem így valaki akkor megtanyította vóna, hogy mit kell tenni, nem haragudtam vóna. – Anyámnak erre már nem volt mit érvelni, el kellett fogadnia a lábkiegyenesítő kötözést a reggeli pesztraság idejére, mert nem volt, aki vigyázzon rám. Így aztán nap mint nap lekötözött két-három órára, s egy pár „kukúújj buba”-val átlendített kosarastól egy más világba. Anyámmal nem voltak cukros barátságban, de a haragot sem tartották az ilyen leckéztetések után. A tiszteletet megadták egymásnak. Mikor a ringatások között kibontottak, boldog voltam Virág nagyanyónál.

Beszélni nem tudtam, de mindent értettem, ami körülöttem történt. Úgy éreztem, hogy én is öreg vagyok, mint Ő, átvettem a sóhajtásait, a jajgatásait. Igazából hozzá tartoztam egy időre, s anyámat csak úgy láttam, mint kedves ismerőst. Sokat mesélt ne-

kem, ahogy nőttem, kis háza tele volt mindig szomszédokkal vagy hálóvendéggel.

A három szobából ez a kicsi szoba volt a minde-nes. Konyha, ebédlő, mosogató, háló egy kis helyen. A szomszédos helyiség volt a hideg szoba, ahol a füstölt holmikát és az eltett savanyúságokat, befőtteteket tartotta, a szemben lévő volt a dormitor, ahol a fonató asszonyok megszálltak. Sokan jártak apám üzemébe fonatni, az ország távolabbi részeiből is. A dormitorban megértésben keveredett össze a román a csán-gó beszéddel. Két mosztos kályha szolgáltatva éjjelre a meleget, s az emberek matracokon aludtak. Esténként bevittek engemet is néha egy pár órára, s akkor ismertem meg Őt igazán, amikor a fiatalabb szomszédai viccelődtek vele, pálinkázás közben. A pálinkát, amit a hálóvendégektől kapott, esténként kidecizte, s mindig volt pénzecskéje. Az esték jól teltek nála, mindenki hengegett valamivel, s a pletykák is szárnyra kaptak.

– Hallom, veszekednek a fiatalok – vetette oda Sojla Jenő egy pohár pálinka után... Vilmus szereti az idegeny testecskéket, s a menyecske kiabál...

– Hát, ha szereti: szereti – vágott bele, hogy apámat megvédje. – Itt van elég, jut es, marad es, az apja es ilyen vót, kényszergette a fehérnépeket a gyapjába, mit csináljon, ha ilyen a fajtája?... Nem tehet róla! S a menyecske ne kiabáljon, hát vegye fel a szokását, örvendezzen, hogy szép embert kapott s gazdagot, met az ilyen szemrevaló, a fehérnépek úgy ragadnak rea szegénre, mint a dögre a legyek. – Ezzel Sojlának a szája be volt fogva, itt a pletyka útja elakadt, de akkora már háromszor teltek meg a poharak, s a másik szomszéd, Rózsika Jóska is megbátorodott:

– Hallja-e, Virágném, há aszongyák, magának es vót, heába titkolja...

– Vót hát, nem es titkolom, kicsi Jóska, a vót jó, hogy vót, met a mondás es azt tarcsa, hogy ami jól eltelik, az rosszul vissza nem csúszik...

– Látták magát a híd alatt Erdész Andrásval...

– Ha láttak: láttak, szemrevaló vótam, de tizenhat éves koromban hézaadtak Sándoromhoz (ő akkor harminckettő vót, s a malma es megvót má), s akkor kellett menni. Édesapám, Csuli Demeter szépen a zesztrémet kiadta, s menni kellett, nem kérdejték, hogy Virág, akarsz-e magad még guzsajast fogadni, még leánkodni? Csak adták, osztán menni kellett ki az életbe. Sándorval elmentünk a bálba, s aki felkért, mindenikkel sirültem, ezétt Sándor nem es haragudott, fiatal vótam, annyi vót az eszem.

– Erdész András fejre való ruhát vett magának es a feleséginek es egyformát, s az asszonyok meglátták vízkeresztkor, hogy magának es ulyany a kendője.

– ...Te csak hallgass, kicsi Jóska, s örvendejél, hogy tizennyolc év után Ilonka befogadott, mikor éjnek idején hazaállítottál az orosz fogságból.

– De befogadott – mondta Jóska kelletlenül.

– Met amíg odavótál es, sok víz lefolyt a Tatroszon – bosszantotta tovább –, még az a szerencse, hogy nem vót vendégje... s hogy a szívbaj nem vette elé, mikor tégedet az ablakba meglátott... Met mindenki úgy tulta, hogy meghóttál... Asszitte szegén, hogy a szellemed jött ide látogatóba...

– De osztán csak béeresztett, na, ha látta, hogy tudom a gyeerek nevit (soroltam az egészset), akkor má' hajnalodott, s a szellemek es csak addig maradhatnak, ha látogatóba jőnek... Akkor má' tulta, hogy igaziból én vagyok, s béeresztett szegén.

– Látod-e, Jóska, be jó, hogy a neviket bár megjegyzted?!

– Mindenkinék megvan a magáé – hagyta helyben Sojla Jenő –, de azt hallottam, a menyecske nem tud főzni, nem esmeri a csángó ízeket, s Vilmus azért es haragszik.

– Hát osztán, ha nem tud, megtanul... Most, ahogy van, úgy van, ulyan a szolgálattya, hogy egész nap odavan... Járja Balahányost, Tarvahast, mikor es főjzön, ha ilyen az állása? Nem es az a baj, te Jenő, hiszed-e, hanem a', hogy duzzog, budzaskodik itt előttem es sokat a menyecske, nem tud kéccinkedni... Főzni én sem tudtam az elején, de amikor egyszer Sándor a málét a falra feltette, akkor bévettem a begyembe a málécsinálást én es. Met vót, amikor ő es gerbuncásabb vót, elég baja vót neki es a malomval. S ami a valóság, hogy a magyar málét én se tudtam ulyan erőst csinálni. Osztán ő feltette, tesvér, úgy feltette a falra, hogy másnap es alig tultam levakarni. A málé es a falon hált, de Sándor es a földön. S Virág mit csinált... – kérdezte cinkosan a vicc kedvéért, kivárt egy kis szünetet: – Virág odafeküött melléje a földre, s kéccinkedett s csiklintotta, ha másképp nem ment, s addig-addig, amíg ő es kacagott. Inkább ott háltam mellette a földön, csak másnap békesség legyen.

Mikor a padon már dőledezni kezdtek, hangosabbra fogta a szót:

– Na, a pálinkámot fizejsetek ki, s eriggyetek haza, met késő van... Ne, ezt a gyeereket es itt felejtették Vilmusék, elmentek a doktorékhoz, s még nem

jövének, ebbe a helybe tíz óra. – Négyszer is mondta, míg lassan hazalődörögtek. Akkorra már a dormitorba is begyültek a románnék éjjeli szálásra. Ő nem tudott románul, s Bözsi is csak egy pár szót, mégis nagyszerűen megértették egymást az idegenekkel. A szállók megfizették a szállást, de emellett még istenibe is vittek minden jót: pálinkát, bort, szalonnát, dinyét, kukoricát s halat. Mikor mit.

Nagyanyó mindig el volt látva élelemmel, de Ő is mindig megetetett mindenkit, aki betért hozzá. Jószívű asszony volt, így ismerték a népek.

Nyolcvannégy éves volt, mikor én három, de akkor már az imádságokat fújni kellett neki, az ablak előtt. Ez kötelező volt nála, s büszkén dicsekedett mindenkinek, hogy dedunokáit Ő tanította a meg az imádságokra.

– Na, Szabócs, fordulj az ablaknak, s mondjad a miatyánkot, utána az üdvözlégyet, ha szépen mondod, az angyal szottyant. – Mikor odaértem, hogy „imádkozzál érretünk most es halálunk óráján”, az ámen előtt, valami furcsa nyikorgás után egy cukorka pottyant a padlóra nagy álméklódásomra.

– Na, látod-e, Szabócs, ha szépen montad, az angyal szottyantott, kapjad bé hamar a bambucot.

– De hol az angyal, nagyanyó, honnan szottyantott?

– Az angyal, fiam, itt van felettem, itt lakik a padláson, s a saját kezivel csinálja a cukorkát. Mikor meghallja, hogy valaki szépen imádkozik a Babba Máriához, abba a helybe szottyant. – Futottam anyámhoz a hírrel: Virág mamánál lakik egy angyal a padláson, s üzeme van, mint apjának, nem gyapjú, hanem cukorkaüzeme, s ha mondom az imádságot, nyikorog, s szottyant egy cukorkát.

– Meg kell köszönni, Szabika, s szépen viselkedni – ment bele anyám is a játékba –, mert az angyal mindent lát, s ha jó fiú vagy, akkor karácsonyra sok ajándékot, szép karácsonyfát hoz. – Hozott is személyesen egy szép nagyot, de nem örvendünk neki, mert mikor megláttuk a fa előtt, ahogy állt mozdulatlan vigyorral az arcán, tiszta fehérben, a homlokára egy csillag, egyik arcára egy hold, a másikra egy nap volt festve, a sárga haja a derekáig ért, nagyon megjíedtünk a testvéremmel. A nagy fa alatt egy csomó ajándék s egy nagy medve, akkora, mint a testvérem, Melgyike. Megrémültünk szegény angyalkától, anyám mögé bújtunk, s kértük, hogy küldje el, nem kell a fája se, semmi se, csak menjen! Olyan volt, mint Kánya Rózuka a szomszédból, csak csúnya, s olyan lassan ment, mintha járnai nem tudott volna.

Vártuk, hogy ha kiér a házból, fel fog szállni, de azt se tudott a jég miatt. A lábán is olyan szandál volt, mint az anyámé... Hogy nem húzott csizmát ilyen hidegben? – gondoltam.

Napokig kínozott a kíváncsiság, hogy ez a csúnya, holdas arcú csinálja-e a saját kezével az én cukorkáimat is, ő szottyant-e az üdvözlégyek után?

Hónapok után Virág nagyanyó lebetegedett, s Bözsi adagolta neki a pirulákat az éjjeliszekrény tejejéről. Olyan jóságos volt Bözsi, olyan odaadó, hogy akkor, ott helyben elhatároztam: elveszem feleségül.

– Te, Bözsi, ha megvársz, míg nagy leszek, én elveszlek feleségül.

– Jól van, Szabócs, én megvárlak, de igyekezz, s osztán tartsd bé a szavadot – kacagott Bözsi pajkosan. – Lásza e, Virágném, akadt kérőm nekem es – de ahogy a pirulák után az éjjeliszekrény-fiókot résnyire kihúzva felejtette, megláttam benne egy stolverkot.

Akkor kiderült minden, hogy ez a kislány nyikorogott az üdvözlégy végén, hogy innen szottyantotta az angyal a stolverkot a földre. Hazudott nekem, gondoltam szomorúan, de nem szóltam Neki, mert nagyon beteg volt.

– Szabócs, ha! Jere, drága, állj az ablak elé, s imádkozzál érettem, hogy tuggyak meghalni! – Reszketett a hangom az ablak előtt, de mondtam az üdvözlégyet.

– Segítsd meg, Szűzanya, Virág nagyanyót, hogy tudjon meghalni – tettem hozzá magamtól, mondtam, ahogy kérte, de a meghalást nem értettem.

Mutatóujját beleakasztotta a fiók fogantyújába, kihúzta, s kidobott egy stolverkot.

– Az angyal szottyantott – mondta, s megremegett a hangja. – Jaj-jaj, Szabócs, ki sirat el ingem?... Én mindenkit elsirattam becsületesen... Bálintét, Jucikát es a menyemet, pedig ott anyád folyton belé-zavart. Jaj, be buta fehérnép, nem értette, hogy én siratok, ott akart ingem vigasztalni, feszt lapogatta a hátamot, s mondta, hogy „Ne sírjon, nagyanyó, csendesedjen, nagyanyó” – kacagott közben –, oda kellett sügjam, hogy ne zavarjon, met siratok. „Nem sírok, csak siratok, ahogy illik ilyenkor”, akkor megértette. Anyád az ilyeneket nem es tudhassa, me’ nem idevaló. De ingem ki sirat el, drága?

– Elsiratom én magát, nagyanyó – mondta Bella néni, apám nővére. – Nem szokás már a siratás, de én elsiratom magát, ha ez a kívánsága – nyugtatta meg.

Engem többet nem engedtek hozzá, de elszőktem, és átmásztam ángyinal a kerítésen. Akkor már sárga volt az arca, és nagyon lassan beszélt. Az imádság után már nem volt ereje a fiókot kihúzni.

– Jere, drága, vedd ki a bambucokot, az angyal elment szabadságra, s neked itthagya a jutalmat, vi-gyed haza az egészet, s osztán otthon es mondjad szépen az imádságokat.

Másnap nagy sürgés-forgás volt, s reám nem figyeltek. Úgyis átszőköttem ángyinal a kerten, gondoltam, s szerencsésen át is jutottam. Rupi Bözsi takarított a kis szobában, de Ő sehol sem volt.

– Szabócs, mét jöttél ide, hol anyád?...

Felelet helyett én is rákérdeztem:

– Hol van Virág mama, Bözsi?

– Bent, a hideg szobában – mondta.

– Nem baj, megvárom – mondtam, de éreztem, hogy nem fog kijönni.

– Szabócs, Virágném meghótt az éjen! – kiáltotta, mintha süket lennék.

– Nem baj, Bözsi, az angyal megsegítette, de meddig lesz meghalva? Me’ én megvárom.

– Szabócs, aki meghal, nem tud menni má’, csak feküdni. – Bevitt a hideg szobába, s megmutatta Nagyanyót.

A ház közepén lévő asztalra (ahol addig a finom lekvárokat tartotta) tették egy koporsóba, s az mondták nekem, hogy ez a ravatal. Szép ruhába öltöztették, a fejére feltették a delin kendőjét, a két kezét összetették a mellén imádkozóba, s a mutatóujjára egy gyöngyös keresztet akasztottak.

– Virágném most pihen, nem szabad zavarni – magyarázta (két botja is ott pihent mellette.)

Én addig nem láttam se halottat, se koporsót. Vártam, hogy csak mond valamit, de nem mondott, csak feküdt mozdulatlan.

– Én itt maradok Vele, Bözsi, s megvárom, amíg kipihen magát – mondtam határozottan jövődöbelimnek, gondoltam, ha már megkértem a kezét, én is parancsolhatok neki. Ahogy felnéztem, az ajtóban kisírt szemmel ott állt anyám, Bözsivel összeölelkeztek, és sírtak.

– Virág mama meghalt, Szabika. Az angyal elvitte a mennyországba – mondta sírva.

– Elvitte? Melyik angyal – zavarodtam bele az angyalmesébe –, az a karácsonyi? Az a csúnya, sárga, holdas arcú?... Az vitte?... Hogy vitte el, ha itt van?

– Csak a lelkét vitte – próbálkozott újra anyám –, a testét el kell temetni holnap. Bözsike (így szólította

anyám Bözsit), szóljon át Vilmosnak, hogy állítsa le a gépeket az üzemben. Behallatszik ide a zakatolás, szegény mindig panaszkodott, hogy nem tud aludni a gépektől.

Futottam át azonnal Bözsi helyett az üzembe:

– Állítsd le a gépeket – kiáltottam parancsolón apámra –, mert Virág mama nem tud pihenni! – De apám (Vilmus) nem figyelt rám, s később a felnőttekre sem, amikor erre kérték. A gépek egész nap katogtak a szomszéd helyiségben, s behallatszottak a szobába. Estére begyűltek az asszonyok, padokat tettek a hideg szobába körbe, s egész éjjel imádkoztak érte. Én is ott akartam maradni, de nem engedték, hazavitték lefeküdni, s csak az ablakunkból néztem az Ő ablakát sokáig a gyertyák fényében.

Most mások imádkoznak az ablakban, de az angyal nekük úgyse szottyant, mert elment szabadságra... Így mondta, s ha már ment, egyúttal elvitte őt is a mennyországba – vigasztaltam magam a sötétben.

Másnap a temetés előtt kihozták a koporsót az udvar közepébe, Virág mamát letakarták egy átlátszó fátyollal, hogy ne járják a legyek. Bella néni elsíratta, ahogy ígérte Neki, a pap beszéde után leszegezték a koporsót, s feltették egy ökrös szekérre. Az ökrök után aztán lassan megindult a menet. Az ökrök szarván törölköző volt, az asszonyok gyertyát vittek mellette, s a férfiak a szentképeket magasba tartották. Így ment a menet, a fiai és unokái után nekünk is menni kellett, szépen lassan fegyelmezetten kíséreni Őt. Én még nem láttam temetést, nem tudtam, minek ez a nagy kivonulás, de mentem, mert azt mondták, hogy ez a tisztelet.

A gödörig nem volt baj, de mikor a koporsót leeresztették, összeomlott a világ velem. Hát mégis betemetik... S nem szól senki... Hányják rá a nagy darabos földet... Szakadt meg a szívem... Az angyalnak is csak a lelke kellett... A testit itt hagyta a hernyóknak... Mocsok holdas arcú... Elment szabadságra, s nem is szólt nekem, hogy Őt is viszi. Ezeket nem tudtam kimondani, csak sírtam, jajveszéltem, míg kopogott a föld a koporsóra. Sokáig szomorú voltam utána, s nem akartam beszélni senkivel. Nem értettem semmit, csak azt fogtam fel, hogy Ő már nincs, s az angyal se szottyant többé soha. A kicsi házat bezárták, s nem engedtek a torná-

cára sem. A rokonok se beszéltek velem Róla, s nagyon hiányzott minden, ami Vele kapcsolatos volt. A felnőttek a hat-hetes misére készülődtek, mikor egyik este apám furcsán és szokatlanul szelíd hangon kérte anyámat, hogy segítsen egy csergét kivenni a ványolóból.

– Éjjel kettőre lesz kész a cserge – mondotta, de anyám visszautasította.

– Eddig is kivetted egyedül – mondta kelletlenül.

– Igen, de nem akarok egyedül menni – motyogta szegyenkezve. – A múlt éjjel ott láttam az öregasszont (így hívta a nagyanyját) az üzem udvarán, az egyik botjával megfenyegetett. Mégiscsak le kellett volna állítani a gépeket.

– Hiába kértelek, nem érdekelt téged, csak az üzemed s a veszteséged. Nem tudtad bár két napra a csendjét biztosítani. Ennyi tisztelettel nem adóztál az emlékének... A ravatalon se tudott pihenni! – kiabálta anyám.

Ha hozzám visszajönne, én nem félnék, mint apja, s engem nem is fenyegetne a botjával, gondoltam akkor, négyévesen lefekvés előtt. Sohasem álmodtam, de az üdvözlégyet sem mondtam olyan gyakran, miután meghalt.

A kabinban fülledt lett a levegő, ezer mérföld legerdült alattam újra, az emlékek között. Félrehúztam a parkolóba.

– Pihenj te is, dögjárgány, a nagy rakományoddal!

Kétezer méterem voltam, az ablakot lehúztam, s megcsapott a hideg levegő. Furcsa bizsergést éreztem az arcomon, enyhe fuvallat ment át rajtam.

– Isten segéllyen, Szabóóócs! Babba Mária oltalmajzon, drága! Vigyázz magadraaaa – hallottam rekedt hangját ismét. A kép elhomályosult előttem, s újra bekapcsoltam az ablaktörlőt. Itt volt, velem volt, elkísért egy darabig, Pennsylvania sziklás hegyei között a kanyargós úton, de közben két „kukúújj bubá”-val hazarepített Gyimesbe, a kertünkbe, mint akkor, amikor a ruháskosárban ringatott. Egyedül voltam a parkolóban. A fenyves sötét itt is, mint ott-hon. Belekiáltottam a semmiségbe:

– Virág nagyanyóóó, padlás angyalaaa, köszönöm, köszönöm!

– Aóóóóó! – válaszoltak a hegyek Pennsylvániában.